

1  
9  
7  
6

—

1  
9  
8  
5

## Den anden energikrise





*I 1979 blev Salling Banks facade mod Frederiksgade skalmuret med røde mursten. Her ses banken under omdannelsen af Frederiksgade til gågade i 1982. Foto: Betty Laustsen.*

## Danmark

**1976:** Bistandsloven træder i kraft. Arbejdsløsheden stiger til 175.000 i januar. Ved augustforliget sættes der grænser for lønstigningerne, og skatter og afgifter forhøjes. I protest mod forliget strejker mange arbejdspladser i den følgende tid.

**1977:** Ved Folketingsvalget vinder Socialdemokratiet 12 mandater og CD 7. De radikale og Venstre halveres. I Anker Jørgensens nye regering bliver den tidl. Skivearkitekt Ove Hove boligminister. Folketinget ophæver et overenskomstforslag til lov. B.T.-konflikten løber april-juni. Ved "august-forliget" hæves moms'en til 18%, og afgiftsskruen drejes endnu en tak.

**1978:** Utilfredse fiskere blokerer en række havne i maj. Anker Jørgensen danner regering med Venstre (SV-regeringen) under skarp protest fra LO. Udenrigsminister K.B. Andersen overtager posten som formand for Folketinget. Den nye regering hæver moms'en til 20,25 %. Valgretsaldere nedsættes til 18 år.

**1979:** Folketinget forlænger overenskomsterne. Det første valg til EF-parlamentet afholdes. I september devalueres kronen. Venstre afviser indførelse af overskudsdeling (OD), og regeringen vælter. Ved Folketingsvalget vinder de konservative 7 mandater, mens CD halveres og DKP ryger ud af Folketinget. Der indføres totalt pris- og lønstop, og kronen devalueres igen. En ny "kriseplan" vedtages.

**1980:** Ved "majforliget" hæves moms'en og afgifterne endnu en gang.

**1981:** Foråret og sommeren præges af typograf- og journalistkonflikter, der lammer en række aviser i månedsvis. De yngre læger strejker i en måned i protest mod et mæglingforslag. Regeringen fældes af et radikalt dagsordensforslag. Ved valget taber Socialdemokraterne 9 mandater, mens de konservative, CD og SF går stærkt frem. Arbejdsløshedstallet overstiger nu 300.000.

**1982:** Der indføres særskat på Nordsø-olien. Regeringen fremlægger et finanslovsforslag med et underskud på 74 mia. Statsminister Anker Jørgensen vurderer, at forligsmulighederne er udtømte og går af uden at udskrive valg. Den konservative leder Poul Schlüter bliver statsminister for en regering med Venstre, CD og Kristeligt Folkeparti. Den nye regering afskaffer dyrtidsreguleringen og indfører en karensdag ved sygdom. Fastkurs-politikken erstatter devalueringspolitikken. Havnearbejderne strejker hele vinteren i protest mod reglerne om supplerende dagpenge.

**1983:** Regeringens spareforslag med væsentlige besparelser på tilskudene til kommunerne gennemføres. Fremskridtspartiets leder, Mogens Glistrup, dømmes i Højesteret for skattesnyd. Der vedtages en ny udlændingelov. Socialdemokratiet, SF, VS og Fremskridtspartiet nedstemmer finansloven, og regeringen udskriver valg.

**1984:** Ved valget vinder de konservative 16 mandater, mens Socialdemokratiet taber tre. CD bliver halveret, og Fremskridtspartiet taber 10 mandater. Regeringen og de radikale får tilsammen flertallet i Folketinget.

**1985:** Overenskomsterne forlænges ved lov. Arbejdstiden nedsættes med en time om ugen, lønnen må højst stige med 2%. Indgrebet mødes med store proteststrejker over hele landet.

## Skiveegnen

Inden arbejdsløsheden for alvor bed sig fast, lykkedes at få bygget den længe planlagte Sallingsundbro. I virksomhederne rykkede den nye teknik - elektronisk databehandling - lige så stille ind, og på ungdomsuddannelserne begyndte man at undervise i edb.

Der bredte sig en ny krisebevidsthed på Skiveegnen. Der skulle spares og genbruges - og samtidig skulle Skiveegnen markedsføres. Det var baggrunden for, at Skive kommune i løbet af perioden gennemførte tre lavenergiudstillinger. De to første - i 1977 og 1979 - var præget af eksperimenter med ny energibesparende teknik, men eksperimenterne faldt ikke lige heldigt ud, og den sidste lavenergiudstilling var mere traditionel.

Skiveegnen gik også forrest i forsøget på at genbruge affaldet. Den nye losseplads i Kåstrup - det første fælleskommunale samarbejde mellem de nye storkommuner - åbnede i 1986 et stort genbrugsanlæg, der skulle sortere og genbruge næsten alt affald. Ideen var god, men viste sig svær at gennemføre...

Vindmøllerne, der ellers var helt forsvundet, kom atter til at præge landskabet - i en tid, hvor "sagkundskaben" hellere ville have atomkraft.

På butiksområdet fortsatte butiksdøden. Trefjerdedele af de små dagligvarebutikker i Skive lukkede i årene mellem 1960 og 1980, og det gik ikke bedre for de små butikker i landsbyerne.

I 1976 fejrede Skive sit 650 års byjubilæum med en lang række arrangementer året igennem, men det arrangement, der vakte størst opmærksomhed, var en protestdemonstration mod byrådets officielle middag. Et af de mere blivende resultater af jubilæumsåret var Medborgerhuset på Resenvej. Medborgerhuset var først og fremmest et ungdomshus, og det viste sig, at politikerne i byrådet ikke var så begejstrede for de unges udfoldelser alligevel. I 1987 blev huset lukket af byrådet.

Den politiske bevågenhed over for idrætten var langt større. I 1970'erne blev der bygget idrætshaller over alt på egnen, og i 1981 opførtes egnens største idrætshal med plads til 1.500 siddende tilskuere: Skivehal nr. 2.

I 1976 blev Skive Dagblad lukket. Skive Folkeblad fik "monopol" på egnen, og det vakte en del utilfredshed. I 1984 blev der mulighed for at få lov til at lave forsøg med lokalradio, og det benyttede en gruppe unge sig af. De søgte og fik tilladelse til at starte "Radio Skive", som i perioden 1985-1989, hvor der var ansat journalister på radioen, flere gange var i stand til at sætte dagsordenen på egnen.

## Den lille butik forsvinder

Supermarkederne og bilerne tog livet af mange af de små butikker, der i næsten 100 år udgjorde en væsentlig del af byernes butiksliv. Endnu i 1970 fandtes der en række små butikker i landsbyerne: Købmand, brugsforening, slagter, bager m.m. I dag er der kun ganske få tilbage, ja - i nogle landsbyer er den sidste butik forsvundet.

I Skive blev der "ryddet" lige så grundigt op. Ved opslag i tre bind af "Telefonnøglen for Skive og Omegn" kan der opstilles følgende statistik over dagligvarebutikker i Skive by:



*I begyndelsen af 1960'erne blev mange købmandsforretninger i Skive moderniseret. Det gjaldt bl.a. købmand Gustav Pedersens forretning i Nørregade 1, der kom til at se sådan i ud i 1961. Gustav Pedersen står i midten, omgivet af sit personale. Foto: Henning Olesen.*

---

	1960	1970	1980	2001
Bagere	14	12	8	4
Brød- og mejeriudsalg	29	10	2	2
Fiskehandlere	3	2	-	1
Købmænd	56	24	20	5
Slagtere og viktualiehandlere	25	11	6	2
I alt	127	69	36	14

---

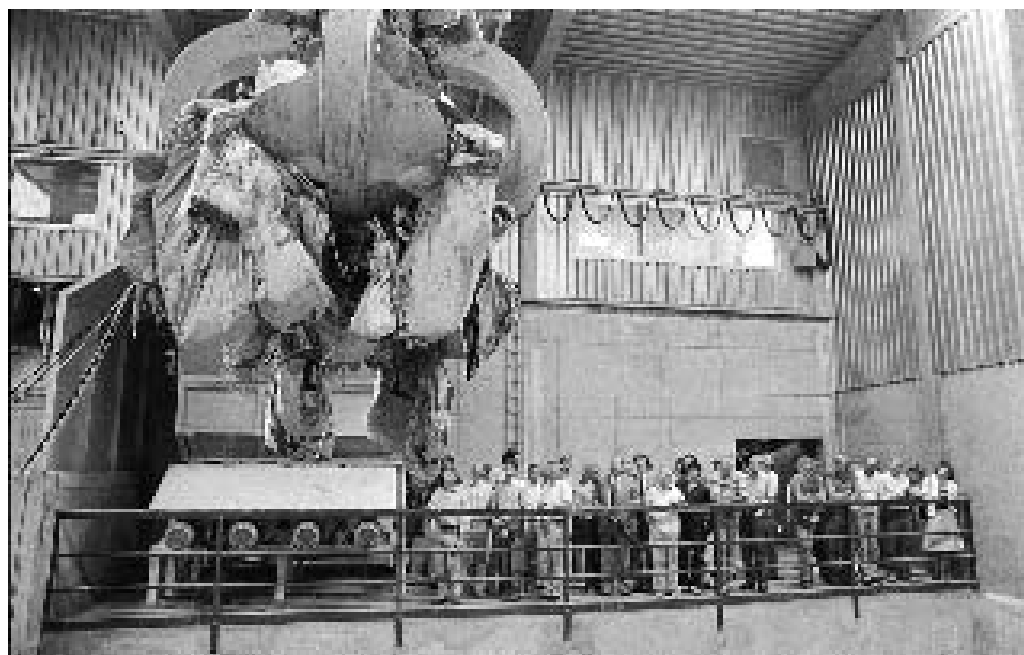
I 1960 boede der ca. 16.000 mennesker i Skive kommune. Det betyder, at der fandtes en købmandsforretning pr. ca. 300 mennesker. Selvom landboerne har lagt nogen handel i Skives købmandsbutikker, er det tankevækkende, at en købmand med familie samt måske en kommis eller lærling har kunnet leve af omsætningen fra 300 mennesker. Da omkostningerne begyndte at stige i løbet af 1960'erne samtidig med, at supermarkeder-nes slagtilbud begyndte at konkurrere, var der mange små butiksejere, der gav op. På de tyve år mellem 1960 og 1980 lukkede knap 3/4 af de små dagligvarebutikker i Skive.

I de små butikkers storhedstid o. 1960 lå der små ”butikcentre”, typisk med købmand, bager/brødsalg og slagter rundt omkring i boligkvartererne i Skive. Det var nemt at handle ind i ”nærbutikkerne”, og de var lokale samlingssteder, hvor man kunne høre nyt om naboerne. Posten drak som regel kaffe i købmandens bagbutik, og det hjalp også med til at højne det lokale informationsniveau! Der forsvandt en hel kultur med de små butikker.

## Kåstrup losseplads 1976

Efter kommunalreformen i 1970 indledte Sallingkommunerne et samarbejde om affaldsproblemerne. De fire kommuner – 4S Skiveegnens Renovationsselskab – anlagde i 1976 en fælles losseplads ved Kåstrup til afløsning af de mange små lossepladser, som fandtes rundt om i kommunerne. Mange tidligere ler, grus- og mergelgrave var blevet brugt som lossepladser, men den øgede opmærksomhed om forurening af drikkevand m.m. i 1970’erne skabte krav om ordnede forhold på lossepladserne, så miljøfarligt affald blev opbevaret under de rigtige forhold. Kravet lød nu, at lossepladserne skulle være ”kontrollerede”.

I 1986 tog 4S selskabet et stort spring. Man åbnede et stort genbrugsanlæg, hvor affaldet skulle sorteres og genanvendes. Genbrugsanlægget var det mest avancerede i Europa: Industriaffaldet blev håndsorteret groft, men ellers kørte alt affald uberørt af menneskehænder automatisk gennem anlægget ved hjælp af hurtige transportbånd og kraftige



Den 27. juni 1986 kørte det første læs affald gennem det nye genbrugsanlæg på Kåstrup losseplads. Foto: Casper Jacobsen.

luftstrømme, kun overvåget af et edb-anlæg, der styredes fra et kontrolrum. Ind i den ene ende kom 18.000 tons affald, ud i den anden kom der opsortet pap, plast, papir, metal samt kompost og brændselspiller, som blev solgt til Skive Fjernvarmeværk. Til rest blev kun et par tusind tons affald, som skulle ”deponeres” på lossepladsen. Det var en stolt dag for egnen, da det nye genbrugsanlæg blev indviet den 27. juni 1986.

Allerede et halvt år senere viste det sig, at anlægget ikke var blevet den succes, man troede. Fem af de 12 arbejdere, der arbejdede på genbrugsanlægget, var blevet syge. Sygdommene skyldtes støvet fra affaldet, som var fyldt med bakterier m.m., som gav arbejderne astma og andre luftvejssygdomme. Der var også kritik af kvaliteten af den frasorterede papir, pap og plast, som var for beskidt til at kunne genanvendes. Kritikerne mente, at genbrugsanlægget kun var egnet til en grovsortering af affaldet. Hvis man skulle genbruge, måtte sorteringen foregå i hjemmene og på virksomhederne og kontorerne, så det farlige affald var sorteret fra, inden affaldet blev afleveret til genbrug. Denne måde at håndtere affaldet på blev også indført i Salling. Borgerne fik udleveret papkasser til miljøfarligt affald som støvsugerposer, batterier m.m.

Alligevel opstod der store problemer for genbrugsanlægget. Det viste sig, at brændselspillerne, som solgtes til Skive Fjernvarmeværk, indeholdt giftige stoffer, som blev frigjort ved afbrændingen i fjernvarmeværkets kedler. I 1995 kom det første forbud mod at bruge brændselspillerne, og selvom der blev investeret i filtre m.m., har det ikke været nok til, at pillerne har kunnet få permanent godkendelse til afbrænding.

## **Skive – Danmarks energiby**

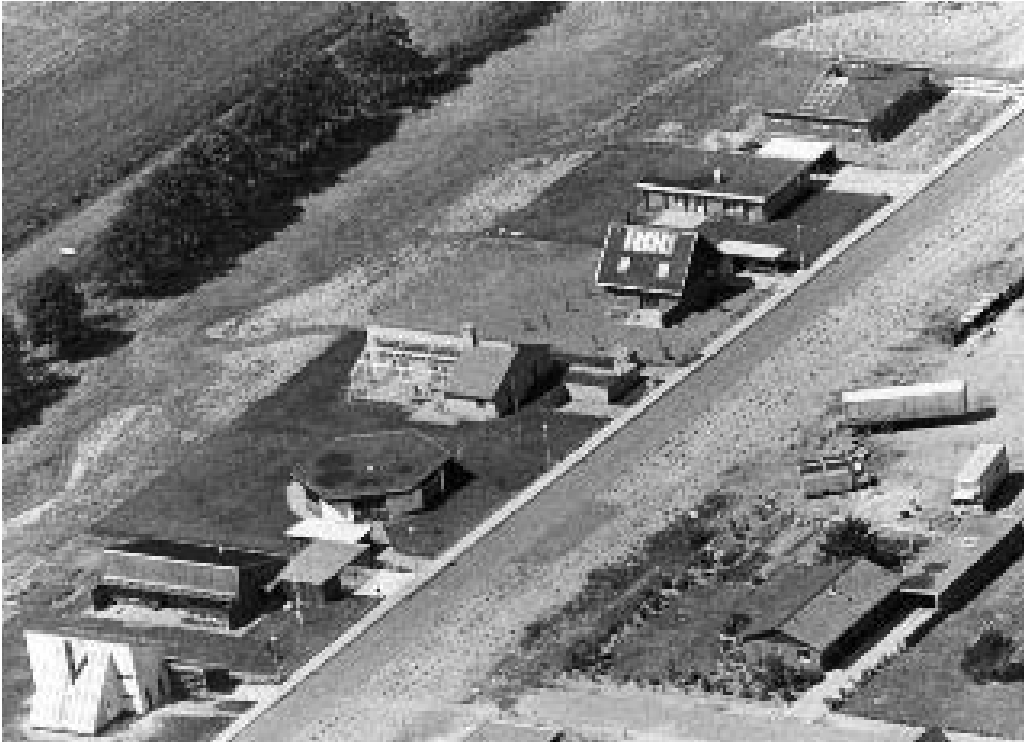
Efter energikrisen i 1973 gik der en storm af sparebevidsthed over Danmark. Fine gamle Dannebrogsvinduer blev erstattet med store termoruder, og teglstenstagene røg af, så lofterne kunne isoleres.

Energikrisen skabte også stor opmærksomhed om alternative energikilder. Skive Byråd tog sammen med den statsligt støttede institution ”Byggecentrum”, der blev ledet af den tidligere Skive-arkitekt Ove Hove, initiativ til en stor udstilling af såkaldte lavenerghuse – huse, hvor forbruget af olie blev reduceret til et minimum og erstattet med vedvarende energi.

I 1977 åbnede udstillingen – lavenergiudstillingen – i Skive. I ”Solhaven” bag Væselvej var der opført ni forsøgshuse, tegnet af forskellige arkitektfirmaer. I husene blev der brugt flere forskellige former for vedvarende energi: Solenergi fra solvarmere, jordvarme og vindenergi (et enkelt hus havde en vindmølle på taget).

I et enkelt hus var der ikke anvendt vedvarende energi. Her nøjedes man med større isolering end normalt, og alene derved kunne energiforbruget nedbringes væsentligt. I flere huse benyttedes også varmegenindvinding.

Husenes arkitektur var meget ualmindelig, bl.a. var et af husene tolvkantet. Fællesrummene var generelt mindre end den traditionelle (vinkel)stue i typehusene, og vinduerne var små firkanter i stedet for store panoramavinduer.



*Den første lavenergiudstilling i Solhaven i 1977. På fotografiet ses de utraditionelle lavenergihuse i Solhaven fra nr. 14 i forgrunden og til nr. 2. Til højre et traditionelt parcelhus på Væselvej. Foto: Casper Jacobsen.*

Lavenergiudstillingen i 1977 blev en stor succes, der tiltrak ca. 20.000 tilskuere, og det gav arrangørerne blod på tanden. I 1979 kunne Skive kommune og Byggecentrum åbne lavenergiudstilling nr. to, denne gang ved Solsikkevej og Humlevej i Resen. Udstillingen omfattede en boligblok med 34 lejligheder (opført af Socialt Boligbyggeri), 9 enfamilieshuse, 9 boliger i tæt-lav bebyggelse samt et tidligere stuehus til et husmandsbrug, som blev renoveret og isoleret. Udstillingen byggede videre på resultaterne fra udstillingen i 1977, og det var et krav, at energiforbruget højst måtte være på 60% af det tilladte i bygningsreglementet.

I 1984 gennemførtes den tredje og sidste lavenergiudstilling i Skives nyeste boligkvarter i Glattrup. Her opførtes fire enfamilieshuse og 52 lejligheder som blokbyggeri (Skive Boligselskab). Byggeriet var mere traditionelt end ved de tidligere udstillinger – der var ikke gjort forsøg med jordvarme og vindenergi, og der var kun brugt solvarme ved to lejligheder. Vægten i udstillingen var først og fremmest lagt på isolering og genbrug af varme. ”Væsentlig mindre avanceret – til gengæld mere varmeteknisk realistisk,” skrev Morgenavisen Jyllands-Posten i en tre siders omtale af Skives lavenergiudstillinger, hvor avisen også stillede skarpt på de problemer, som var opstået i kølvandet på de første to udstillinger. Lavenergihusene var meget dyre p.g.a. al den nyudvik-



lede teknik, og det betød, at flere huse stod tomme længe og måtte sælges med tab. Det viste sig også, at teknikken i flere af husene ikke fungerede ordentligt, bl.a. blev vindmøllen på taget af Solhaven 2 pillet af og erstattet af en flagstang.

## Vindmøllerne

De små vindmøller – ”klapsejlerne” – på ladetage prægede det danske landskab i første halvdel af 1900’allet. De blev taget ud af drift i takt med udbredelsen af elektriciteten, og i 1950’erne var de stort set ude af brug.



*Jebjerg Møllelaug I/S, bestående af 11 familier, rejste i 1984 en 23 meter høj 55 kilowatt Vestas vindmølle ved Roslevvej. Fotografiet er taget, lige før wirerne, der holdt møllevingerne, blev fjernet og møllen sat i gang. Foto: Poul Jensen.*

Efter energikrisens udbrud i 1973 opstod der stor interesse for ”alternativ energi”: vindenergi, jordvarme, solvarme m.m., og der blev indført regler om statstilskud til de nye energiformer.

De første vindmøller på Skiveegnen blev bygget i slutningen af 1970’erne. Pionererne skævede en del til den store vindmølle i Tvind, som Tvindskolerne byggede først i 1970’erne.

En af egnens første vindmøller stod på Bækkevej i Skive. Her byggede en lærer sin egen vindmølle, der fremstillede varme af vindenergien.

Omkring 1980 blev de første vindmøller bygget på landet. I 1985 fandtes der på egnen godt 100 vindmøller, der enten allerede var i drift eller godkendt til det. Næsten alle møllerne lå i Vest- og Nordsalling, mens der kun var ganske få i Fjends. Her var der til gengæld planer om en stor vindmøllepark i Stårup Enge. Planen skabte stor debat, og det endte med, at Skive byråd sagde nej til parken.

## **Datamaterne**

De første computere eller datamater, som de blev kaldt, dukkede op i Skive midt i 1960’erne. Datamaterne blev anskaffet af pengeinstitutter og revisionsfirmaer, der brugte dem til talbehandling. I 1966 anskaffede Salling Bank en ”computer” - sådan blev det stavet i avisen! - til brug ved opgørelse og afregning ved handlerne på Skive kvægtorv.

I 1969 fik Skive Gymnasium prøveopstillet en datamat og begyndte at gøre forsøg med den i undervisningen. I foråret 1970 bevilgede Skive Byråd 137.000 kr. til indkøb af en datamat til Skive Gymnasium, og i 1972 kunne gymnasiet som vistnok det første i Danmark tilbyde godkendt forsøgsundervisning i elektronisk databehandling.

Omtrent samtidig blev det først edb-anlæg anskaffet på Skive Handelsskole. Skolen havde sin egen ”pengepose”, Skive Handelsskoles Serviceselskab, som havde råd til at købe edb-udstyr, der satte handelsskolen i stand til at lade edb indgå i undervisningen og tilbyde edb-undervisning som efteruddannelse.

I løbet af 1980’erne tog edb-kurserne på handelsskolerne et sådant opsving, at handelsskolen fik pladsproblemer. I foråret 1987 fik handelsskolen tilladelse til at etablere en ny 2½ årig uddannelse til edb-assistent med start i august 1987. Der var ingen lokaler til rådighed på handelsskolen, men det lykkedes i løbet af 10 måneder at få bygget en edb-skole på grunden mellem handelsskolen og Hotel Hilltop. Edb-assistent-uddannelsen skiftede siden navn til informatikassistent-uddannelsen, og er nu afløst af en videregående uddannelse til datamatiker. Edb-skolen hedder nu IT-akademiet.

Midt i 1970’erne dukkede de første maskiner med elektronisk styresystem op på fabrikkerne. Vikan (Skive Børstefabrik) anskaffede som den første børstefabrik i Europa en maskine med elektronisk styresystem. De edb-styrede maskiner erstattede maskiner, der blev styret med programmerbare hul-bånd. I dag er alle maskiner på Vikan CNC-styrede, d.v.s. elektronisk styrede.



*Adjunkt Thorikild Skjelborg demonstrerer Skive Gymnasiums nye datamat til en pris af 137.000 kr. Foto: Anders Knudsen.*

De første edb-firmaer i Skive dukker op i begyndelsen af 1980'erne: M.L.B. Data A/S i Højslev (senere EDB-konsulenterne), MSE Data, Nørregade 22 og B.V. Computercenter, Østertorv 6.

Midt i 1980'erne begyndte edb at trænge ud på folkeskolerne. I april 1984 mødtes et fællesudvalg for edb for kommunerne og Viborg Amt for første gang. Udvalget tog initiativ til indkøb af de første edb-maskiner til en række folkeskoler i amtet.

Den første datamat kom til egnen midt i 1960'erne. I løbet af 1970'erne blev der gjort forsøg med edb-anlæg i ungdomsuddannelserne. O. 1980 opstod de første edb-firmaer, midt i 1980'erne anskaffedes de første edb-anlæg til folkeskolerne, i 1987 oprettedes den første formelle edb-uddannelse på handelsskolen - og i 2001 kan næsten intet fungere uden computere!

## **Sallingsundbroen**

Den 30. maj 1978 kl. 16 sejlede den sidste færge mellem Pinen og Plagen. Fem timer før havde dronning Margrethe den 2. ved brokanten på Sallingsiden klippet den røde snor over og dermed markeret, at broen var indviet. Begivenheden blev bl.a. overværet af prins Hen-



*Den 1730 meter lange Sallingsund fotograferet i 1977.*

rik, trafikminister Kjeld Olesen og formanden for Folketingets trafikudvalg, Otto Mørch.

Det første Sallingsund-broprojekt kom frem i 1936, året efter, at Rigsdagen havde besluttet, at der skulle opføres en bro mellem Mors og Thy ved Vilsund. Professor Anker Engelund udarbejdede et projekt, hvorefter der skulle bygges en dæmning på 400 meter og en bro på 1.200 meter mellem Glyngøre og Fårup på Mors i to etager til tog og biler. Prisen blev anslået til 15 mill. kr. Amtsrådene i Viborg og Thisted Amter satte en million kroner af til broen, men så kom krigen og stoppede enhver tale om bro mellem Salling og Mors.

I 1954 tog man fat igen, og i 1965 forelå der et nyt broprojekt for en vejbro. Jernbanen var pillet ud.

Folketinget vedtog loven om Sallingsundbroen i 1966. Kommunalreformen i 1970, hvor Viborg og Thisted amter blev sammenlagt til et amt, var med til at skubbe projektet frem. Sallingsundbroen var et væsentligt led i det nye amts "livsnerve", hovedvej 26 fra Hanstholm til Århus, som skulle binde det aflange amt sammen til en helhed.

Broen er konstrueret af civilingeniør, dr. techn. B. Højlund Rasmussen. Broen er på 18 fag og 1.730 m. lang. Arbejdet på broen blev udbudt i 1973. Licitationen blev vundet af et konsortium bestående af de danske entreprenørfirmaer Kampsax og Højgaard og Schultz, det franske Campenon Bernard og det tyske Polensky & Zöllner med et bud på 118 mill. kr. Det første spadestik blev taget den 19. november 1973. Det var meningen, at broen skulle have været færdig i 1977, men det viste sig, at bundforholdene var vanskeligere end forventet. Forsinkelsen var med til at gøre broen dyrere. En foreløbig opgørelse viste i 1978, at den havde kostet ca. 220 mill. kr.



*Skiveegnens borgere fik mange oplevelser under Skives 650 års jubilæum. En af de store begivenheder var "multimusikfestivalen", hvor komponisten og pianisten Niels Viggo Bentzon slog til på et flygel på Torvet i Skive. Foto: Casper Jacobsen.*

## **Skives 650 års jubilæum 1976**

Den 15. august 1976 kunne Skive fejre, at det var 650 år siden, kong Valdemar bekræftede – ikke gav – Skives rettigheder som købstad.

Jubilæet blev benyttet til en storstilet markedsføring af Skive som kulturby. Byrådet satte penge af til en lang række arrangementer af kulturel og idrætslig karakter, og der blev nedsat en komite med medlemmer fra byens foreninger og kulturinstitutioner.

I løbet af 1976 blev der afholdt en stribe arrangementer: Teater, musik, fagenes fest, cykelløb, mesterskaber i gymnastik og fodbold. Der blev udgivet en jubilæumsbog og

jubilæumsmedaljer. Fhv. borgmester Woldhardt Madsen blev udnævnt til æresborger. Og ørreden i Skives byvåben blev vendt om, så den svømmede den rigtige vej!

Et af årets højdepunkter var ”multimusikfestivalen”, hvor egnen fik lejlighed til at høre en lang række af tidens fremtrædende jazz-, rock- og folkemusikgrupper. I den uge, festivalen varede, var der musik omtrent over alt i Skive. Et andet højdepunkt var ”Skive revyen” med bl.a. violinisten Wandy Tworek og den unge skuespillerelev Preben Christensen fra Skive, der allerede var kendt fra Børnehjælpsdagens ”Gøglervogn”.

Men den begivenhed, som byjubilæet vel nok huskes mest for, var bestemt ikke planlagt af arrangørerne! Det kom som en bombe, da Skive-Bladet kunne afsløre, at byrådet afholdt en jubilæumsmiddag for 189 indbudte på Hotel Hilltop. Gæsterne skulle nyde 6 retter med tilhørende årgangsvine – og prisen for festen var 70.000 kr. Der rejste sig et ramaskrig som aldrig før hørt! I løbet af få dage blev der arrangeret en demonstration i protest mod festmiddagen. Politiet var forberedt på begivenheden: Der blev indkaldt assistance fra Politiets udrykningskorps i Århus, og der blev gjort forsøg på at få fat på nogle af arrangørerne for ulovlig plakatoptklæbning – uden held, for de var gået under jorden. Der mødte 3.000 op til demonstrationen, der i det store og hele forløb fredeligt. Der blev arresteret tre, bl.a. en, som forsøgte at hejse flaget på Hotel Hilltops flagstang på halv stang! Der blev holdt tale af lærerstuderende Jan Morell, der mente, at pengene til festen burde have været brugt til andre ting. Han opfordrede befolkningen til at huske spisningen ved næste valg. Da gæsterne ankom, blev de modtaget med hylekoncert og piften, og de mest kendte byrådsmedlemmer måtte døje ukvemsord.

En anden protestgruppe mødtes til fest i teatersalen. De 460 deltagere samledes omkring veldækkede borde til 48 kr. pr. kuvert – minus drikkevarer. Det ”alternative” selskab var arrangeret af en ”kreds af borgere”, som ønskede en fest som i 1926, hvor ”borgerne betalte for sig selv og ikke lod skatteborgeren om det.”

## **Medborgerhuset 1976**

Et af resultaterne af ”ungdomsoprøret” var oprettelsen af medborgerhuse. Ideen var, at husene skulle være åbne for alle og styres af dem, der brugte huset, ikke kommunen eller foreninger. Åbenhed og basisdemokrati - det var netop to af ungdomsoprørets hovedparoler. Det første medborgerhus var ”Projekt-Hus” i Magstræde i København, og herfra bredte det sig ud i provinsen.

I Skive dukkede tanken første gang op i 1975, da Danmarks kommunistiske Ungdom indbød byens øvrige politiske ungdomsorganisationer og elevorganisationerne til møde om et medborgerhus. Året efter, da Skive benyttede byens 650 års jubilæum til at markere Skive som en kulturby, kom der skub i tingene. Byens pensionister havde netop fået et nyt aktivitetscenter på Ny Skivehus, og nu stod det tidligere ”omsorgscenter” på Resenvej 10 tomt. Kommunen overdrog opgaven til byens erhvervskonsulent, Vagn Asbjørn Hansen, der i løbet af 1976 fik strikket et forslag sammen. Byrådet vedtog at



*Skive Kvindegruppe var en af de mange grupper og foreninger, der holdt i Medborgerhuset på Resenvej 10. Her fejrer gruppen "8. marts fest" i 1985. Foto: Casper Jacobsen.*

bevilge et årligt driftstilskud, så der kunne ansættes en daglig leder. Den overordnede ledelse fik en bestyrelse, valgt af brugerne, suppleret med et byrådsmedlem.

Medborgerhuset blev hurtigt en succes. Det blev brugt af små foreninger og grupper, som ellers var henvist til klasselokaler på folkeskolerne eller private hjem. Der opstod et miljø, hvor folk kom ind fra gaden og fik en snak, læste en avis eller købte et måltid mad. Men - en stor del af brugergruppen var unge, bl.a. gymnasieelever og lærerstuderende, der identificerede sig med ungdomsoprørets ideer. Her holdt de mange små venstrefløjspartier til, her havde kvindegruppen lokaler en tid, her kom der amatørkunstnere, der benyttede husets værksteder o.m.a. Fælles for langt de fleste var, at de var under 30. Medborgerhuset var i virkeligheden mest af alt et ungdomshus for de unge, der interesserede sig for politik, musik, kunst og kultur!

Og så var brugerne velformulerede og krævende. Det gav hårde sammenstød med såvel husets første daglige leder som i bestyrelsen, og i 1981 fik Skive Byråd nok og lukkede huset i fem måneder! Det blev genåbnet med ny ledelse, der fik skabt liv i bygningen. Det var i denne periode, at der blev holdt mange møder om starten på "Radio Skive". Det var i det hele taget karakteristisk for den løse måde, tingene i Medborgerhuset fungerede på, at en forening eller aktivitet kunne være vældig populær i en periode for så at forsvinde stille igen, til gengæld for noget andet. Den løse struktur betød,

at nye initiativer havde let ved at opstå, bl.a. fordi mange af husets faste brugere mødtes ved den ugentlige ”fællesspisning”, der ofte samlede 30-40 personer.

Medborgerhuset med de lidt uregerlige unge var en torn i øjet på mange, og i 1980’erne var det et fast forslag fra de borgerlige partier i Skive Byråd, at medborgerhuset burde nedlægges. I 1986 lykkedes det dem at få socialdemokraterne med på ideen. Den 1. maj 1987 lukkede Medborgerhuset på Resenvej.

Allerede fra Medborgerhusets start var der forslag om at flytte det til bedre lokaler end den tidligere præstegård og omsorgscenter på Resenvej. I tiden efter lukningen arbejdede en gruppe på at få den tidligere ”GYRO-bygning” på Østerbro indrettet - ikke til medborgerhus, for det ord var for ”venstreorienteret” og derfor anstødeligt! - men til ”kulturhus”. Det lykkedes ikke, for det ville have krævet et stort kommunalt tilskud, og det var der ikke politisk vilje til.

## Skivehallen – hal 2 1981

I 1968 åbnede Skive-Hallen efter næsten 25 års forarbejde. Den skulle bruges til idræt, udstillinger og koncerter m.m., og det blev hurtigt et problem for de idrætsforeninger, der brugte hallen, at træningen måtte aflyses, når den skulle bruges til andre formål. Der var også grænser for, hvor store udstillinger og arrangementer, der kunne holdes i hal-



*Indvielsen af Skivehal nr. 2 i 1981 blev markeret med et stort arrangement, hvor medlemmer af Skive Idrætsforbunds foreninger marcherede ind i hallen med deres faner. Foto: Casper Jacobsen.*



len. Kort sagt – der var mange kræfter, der arbejdede for at få udvidet Skive-Hallen. I 1979 vedtog et stort flertal i byrådet at sætte en ny hal på Skive kommunes budget for 1980, men da halbyggeriet skulle vedtages endeligt i byrådet i september 1980, skete det kun med 12 stemmer for og 9 imod. Den nye hal var anslået til at koste godt 15 mill. kr., og det kom også til at holde stik, men for at holde prisen, måtte der gennemføres besparelser, som bl.a. gik ud over de akustiske forhold i hallen.

Den 20. september 1981 blev hallen indviet. Den var en ”opvisningshal” med 1.500 tilskuerpladser og baner til boldspil og gymnastik. Der var cafeteria med plads til 200 gæster og en stor foyer, der kunne anvendes til mindre udstillinger. Hvis begge haller blev taget i brug, var der ca. 3.000 m<sup>2</sup> til rådighed for udstillinger. Borgmester Peter Kjærgaard mente, at nu havde Skive ”et af Jyllands største idræts-, udstillings- og kulturcentre”. Der var da også stor interesse blandt byens borgere for den nye hal. Ved åbningen blev hallen besøgt af 3.000 nysgerrige.

Ugen efter afholdtes det første musikarrangement i den nye hal. Det var tre unge skuespillere fra Århus, som var blevet kendte gennem fjernsynet: De kaldte sig for Linie 3.

## Radio Skive 1984

I begyndelsen af 1980’erne vedtog Folketinget en lov, der gav tilladelse til at lave forsøg med lokalradio eller TV. I Skive gik en lille gruppe på initiativ af den daværende leder af Medborgerhuset i Skive, Steen Rasmussen, i gang med at udarbejde en ansøgning. Gruppens medlemmer bestod af folk, der havde deres gang i Medborgerhuset.

Arbejdet skete i allerdybeste hemmelighed - Skive Folkeblad, der sammen med Skive Antenneforening havde fået tilladelse til at sende lokal-TV, måtte endelig ikke få nys om initiativet. En væsentlig bevæggrund til gruppens initiativ var nemlig at få ”brudt” Folkebladets ”monopol” på lokalstof, som mange var kritiske overfor.

I løbet af 1983 fik gruppen samlet ca. 60 personer i ”Foreningen Radio Skive”, som var villige til at skyde 1.200 kr. (for unge arbejdsløse 600 kr.) ind i radioprojektet og lægge arbejdskraft i opbygningen af radioen. De 60 blev fundet dels blandt Medborgerhusets brugere - det var med til at give radioen prædikatet ”venstreorienteret!” - og blandt venner og slægtninge til initiativtagerne. Samtidig blev der udarbejdet en stor rapport med analyse af den lokale mediesituation og en grundig beskrivelse af, hvordan den nye radio skulle opbygges. På baggrund af ansøgningen fik Radio Skive en sendetilladelse fra Kulturministeriet.

Der blev lejet lokaler i Vestergade, og radioens medlemmer gik i gang med at indrette studie m.m. I eftersommeren 1984 var man nået så langt, at man kunne sende de første lyde ud i æteren. Det viste sig, at radioen kunne høres over det meste af Midtjylland, men også at der var mange huller, hvor den svage sender ikke kunne høres. Det blev først bedre, da Radio Skive fik lov til at bruge radiomasten på Havnevej.

Til at begynde med sendte radioen kun nogle få timer om eftermiddagen. Alle medarbejderne var ”glade amatører”, og programmerne var derefter, men det viste sig alli-



*Ansatte og frivillige uden for Radio Skive i Vestergade 10, juni 1985.*

*Fra venstre står tekniker Peter Maltesen, programmedarbejderne Steen Rasmussen og Finn Pedersen, de frivillige Villy Christensen, Niels Mortensen, Henning Just og Holger B. Trankjær og journalisterne Morten Uhrenholdt og Bruno Ingemann. Programmedarbejder Susanne Frandsen er gallionsfigur på budecyklen.*

gevel hurtigt, at der var stor interesse for radioen, og at den havde mange lyttere. Størstedelen af programfladen bestod af populær musik, men der blev også lavet programmer om lokale forhold, især kultur og sport.

Radioens økonomi var baseret på foreningsmedlemmernes indbetalinger og betaling for hilsner, sendt gennem radioen. Det var nok til at financiere radioens start, men ambitionerne var større. Radio Skive sprang på "bingo-vognen", og så begyndte pengene at vælte ind. I løbet af den første bingo-sæson opbyggede radioen en stor lytterforening på flere tusinde medlemmer (man skulle være medlem for at kunne spille med), og pengene væltede ind.

Radioens ledelse besluttede at bruge pengene til at flytte radioen til større og bedre lokaler i Thinggade 10 og til at tage det store spring - at ansætte lønnet personale, dels til at lave nyhedsudsendelser og dels til at lave en mere professionel radio, der sendte fra tidlig morgen til kl. 18-19. Skiftet fra at være en radio, drevet af frivillige amatører til at være en millionforretning med 6-8 ansatte var hverken radioens ledelse, de frivillige eller de ansatte i stand at håndtere, og allerede kort tid efter "det store spring" løb radioen ind i sin første, alvorlige økonomiske krise.

På dette tidspunkt var lokalradioerne blev gjort permanente, og der var åbnet mulig-

hed for at sende reklamer i radioen. Nogle af de oprindelige initiativtagere gik imod denne kommerialisering, men det store flertal var for. Radio Skive begyndte at sende reklamer, men indtægterne var ikke store nok til at opveje, at interessen for bingo-spillet svandt ind. Økonomien haltede videre, og det endte med, at den oprindelige Radio Skive gik konkurs i 1989, samtidig med at gruppen bag radioen blev splittet i to, stærkt stridende grupper!

## **Flere nye banker**

Efter Handelsbankens ankomst til Skive, dukkede de andre store banker også op i byen. På ti år (1975-1984) blev bankantallet i Skive fordoblet. Jyske Bank og Privatbanken åbnede filialer i 1976, i 1982 kom Sparekassen SDS til, og endelig i 1984 Arbejdernes Landsbank. Det store antal banker skabte hård konkurrence om kunderne på Skiveegnen.

# Salling Bank 1976-1985

## Tyve procent i rente

Salling Banks 100 års og 50 års jubilæum blev markeret med bl.a. en bog og oprettelsen af en idrætsfond på 100.000 kr., hvis afkast skal gå til egnens idrætsforeninger.

Anden halvdel af 1970'erne blev stærkt præget af forskellige former for begrænsning af udlån, f.eks. krav om deponering i Nationalbanken, hvis lånerammerne blev overskredet, renteaftaler m.m. Regeringerne ønskede at tvinge virksomhederne til at optage udenlandske lån, og udlandslån måtte betragtes som et nødvendigt supplement til den ordinære långivning. Banken hjalp kunderne til hjemtagelse af lån fra udlandet mod bankens garantier og kunne derfor på den måde imødekomme størstedelen af låneansøgningerne.

Kurserne kørte op og ned. I 1976 tabte banken flere millioner på fondsbeholdningen, året efter havde den beskedne kursgevinster. Omkring 1980 dykkede kurserne, og den effektive rente på statsobligationer blev så høj, at mange købte obligationer i stedet for at sætte penge i banken. Modtrækket blev en såkaldt "højrente konto", der garanterede et afkast på niveau med obligationernes.



*I 1977 fratrådte kontorchef Mads Møller efter 50 år i bankens tjeneste. Han blev belønnet med fortjenstmedalje, som her overrækkes af bankens formand, gårdejer Hartvig Bregendahl. Foto: Per Kolind.*

Fra slutningen af 1979 blev der gennemført en stærk begrænsning af forbrugslån. Bankerne måtte bl.a. ikke mere anvende låneformer, hvor udlån blev ydet automatisk.

I efteråret 1980 blev der fastsat en ramme, hvorefter bankens udlån kun måtte stige med 6 % af udlånene i september 1980 pr. år. Samtidig skete der en markant afmatning i låneefterspørgslen. I første halvdel af 1980'erne steg indlånene med ca. 20% om året, mens udlånene steg med under 10%. I 1983 blev renterne på udlån nedsat med 3-7%. Kurserne steg, og det gav banken store kursgevinster i 1984.

## Flere filialer og ombygninger

Udvidelsen af bankens filialnet fortsatte indtil slutningen af 1970'erne. Der kom nye filialer i Jebjerg (1976), Kjeldbjerg (1977), Rønbjerg (1978), Hem (1979). Samtidig blev nogle af de større filialer udvidet og moderniseret. Filialen i Højslev flyttede til nye og større lokaler (1977), Stoholm blev moderniseret (1978) og der blev opført nye bankbygninger i Roslev (1980) og Durup (1981).

I Frederiksgade blev andensalen ombygget til kursuslokaler m.m. i 1977, og samtidig solgtes Frederiksgade 4/Nørregade 1 til lejerne. Banken beholdt kun nogle kontorer i Nørregade 1.



*Generalforsamling i Salling Bank i Teatersalen i slutningen af 1970'erne. Ved talerpulsten står bankens formand, gårdejer Hartvig Bregendahl, derefter ses direktør P.H. Steenberg, fuldmægtig Jes Brodersen, tømrer Peter Jacobsen og fuldmægtig Knud Møller Jensen. Foto: Poul Jensen.*

I 1979 blev banklokalet i Frederiksgade gennemmoderniseret. Salling Bank fik installeret on-line edb-terminaler, så man hele tiden havde forbindelse til edb-centralen i Herning. Den lange skranke forsvandt til fordel for to sekskantede ”kassegårde”. Samtidig skabte en udvidelse på ca. 150 m<sup>2</sup> mod gården plads til udstillinger af kulturel og erhvervsmæssig art.. Facaden mod Frederiksgade blev skalmuret med røde sten og forsynet med større vinduer i stueetagen.

Edb-terminalerne vendte op og ned på ekspeditionen af bankkunderne. Før skulle de vente på, at deres konto skulle noteres og ajourføres – nu kunne de gå direkte til en af kasserne. Kartotekerne på papir og kort, som ekspedienten slog op i for at undersøge kontoens saldo, forsvandt. Der blev indført nye bankbøger med maskinel kvittering i stedet for underskrifter. Kontoudtog kunne nu udleveres med det samme, hvor der tidligere gik et døgn, før de kom frem fra Herning.

Moderniseringen gjorde det lidt mere spændende at gå i banken. ”Salling Banks kulturhus” holdt sin første udstilling med billeder af Karel Appel og Asger Jorn. Derefter bød man på ”udlandsbilleder” af N. Mølgaard Andersen, Skive. I de følgende år præsenterede ”kulturhuset” hver måned skiftende udstillinger med lokale kunstnere, foreninger, virksomheder m.m.

Nye filialer og udvidelser af de eksisterende fik bankens personale til at vokse. I 1976 havde banken, hvad der svarer til 63 fuldtidsansatte medarbejdere. I 1985 var tallet steget til 80, som betjente kunderne i 13 afdelinger og på bankbussens 15 holdepladser.

## **Samarbejde og selvstændighed**

Samarbejdet med ”elleve-bankerne” – de midt- og vestjyske lokalbanker – var en væsentlig forudsætning for Salling Banks udviklingsmuligheder, ja overlevelse som selvstændig bank.. Samarbejdet begyndte i 1965 med edb-centralen i Herning. Ti år senere var det udbygget til samarbejde om udlandsforretningerne, fonds- og valutaforretninger, fællesindkøb, fælles markedsføring og samarbejde om ”produktudvikling”. Et par eksempler på dette samarbejde er ”Høj rente kontoen” og et tilbud i 1980 om lån på indtil 10.000 kr. til energibesparende foranstaltninger - uden sikkerhed.

Ved 100 års jubilæet i 1976 var Salling Bank solidt forankret med 2.700 aktionærer, der næsten alle boede på Skiveegnen. Aktiekapitalen blev udvidet med 6 mill. kr. i 1976, heraf 3 mill. kr. som friaktier. Jubilæet blev markeret med en forhøjelse af det traditionelle udbytte på 10% med et jubilæumsudbytte på 2 %. I 1977 udbetaltes 11 % i udbytte, i de følgende år steg det med ca. 1 % om året for at ende på 15% i 1981. Bankens stiftere ville sikkert have korset sig, men de havde nok heller ikke drømt om, at den effektive obligationsrente på samme tid nærmede sig 20 %.

I 1984 udbød banken for første gang et obligationslån, der skulle fungere som ansvarlig indskudskapital. På denne måde blev bankens soliditet styrket. Obligationslånet var på 18 mill. kr. Det blev tegnet til kurs 105, men skulle indløses i 1994 til kurs 180.



*Gårdejer Hartvig Bregendahl, Fly, var medlem af Salling Banks repræsentantskab i 40 år og formand for bankens bestyrelse fra 1956 til 1979.*



*Bankdirektør Th. Nielsen havde et aktivt otium. Her er han fotograferet i Salling Banks 100 års jubilæums T-shirt under Skive-løbet i 1976. Foto: Casper Jacobsen.*

I 1979 fik banken for første gang i næsten 25 år ny bestyrelsesformand. Gårdejer Hartvig Bregendahl, der havde været formand siden 1956, faldt for bankens aldersgrænse på 70 år. Hartvig Bregendahl var gårdejer i Fly. Han blev indvalgt i bankens repræsentantskab i 1939. Han efterfulgte sin far, gårdejer Søren Bregendahl, der blev medlem af repræsentantskabet ved tilbagekøbet i 1926. Hartvig Bregendahl blev efterfulgt af sin søn, Søren Bregendahl, der blev indvalgt i repræsentantskabet i 1979. De tre generationer fra Bregendahl i Fly har nu haft sæde i Salling Banks repræsentantskab i 75 år.

Hartvig Bregendahl blev efterfulgt af næstformanden for bestyrelsen, gårdejer Th. Søgaard. Han faldt for aldersgrænsen allerede året efter. Formandsskiftet i 1980 markerede, at den gamle landbobank var blevet en bank for by og land. Man valgte nemlig herreekviperingshandler Lars Andersen, EBM i Skive, som ny formand. Samme år dukkede den første kvinde op i bestyrelsen: Medarbejderne valgte bankassistent Marianne Hansen som den ene af deres to repræsentanter i bestyrelsen.

